

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къидэкъы

№ 183 (22153)

2020-рэ ильес

МЭФЭКУ

ЧЪЭПЫОГЪУМ и 15

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП

къыхэтутыгъэхэр ыкы
нэмыйк къебархэр
тисайт ижъугъотштых

WWW.ADYGOVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Къулыкъур зыхыщхэр гъогу техъагъэх

Бжыхъэ дзэ дэшыгъом къыдыхэлъытагъэу Урысыем и Уэшыгъэ Къа-
чэхэм къулыкъур ашызыхыщт ныбжыкъэхэм яапэрэ куп тыгъуасэ
гъогу техъагъ.

Къулыкъушэ нэбгыри 10
мэфэкі шыкіем тетэу агъеко-
тагъэх. Мэфэкі юфтхъабзэу
АР-м идээ комиссариат щы-
къягъэм хэлэжъагъэх гъэцэ-

къекло хабзэм, патриотическе
ыкыи общественнэ организа-
циихэм ялъыклохэр, дзэ къулы-
къум иветеранхэр, ны-тыхэр.
АР-м идээ комиссариат ипа-

щэу Александр Авериним пэу-
блэ псальэ къышызэ къэзэрэу-
гъоигъэхэм шуфэс къарихыгъ.
Мыгъэ Хэгъэгу зэошхор заухы-
гъэр ильес 75-рэ зэрэхъугъэм

къыдыхэлъытагъэу, дзэ тари-
хъымкіе мэхъянэшхо зиэ я
150-рэ щэрьон дивизиену Ново-
черкасске дэтын апэрэ купыр
зэрагъакюрэ ашт къыхигъэ-
щыгъ. Нэужым Александр Аве-
риним къылотагъ а дивизиер
апэрэ Мыекъуапэ щагъэпсынэу
зэрэхъугъэр.

— Шуунибджэгъу, шуши
нахынхъэу къулыкъур зыхы
къэклохыгъэхэр Ѣысэтехынгэ
шуфэхъунхэ фое, — къытуагъ
республикэм идээ комиссар

шъхыаэ ныбжыкъэхэм закы-
фигъазээ. — Адыгейим ращыгъэ
дзэктолхэм тыкъагъэукытэжъу
къыхэкыгъэп. Ахэм афдэу
шьори зэрифэшьуашэу, Ѣытхуу
хэлъэу тихгъэгу къэшүүхъу-
мэнэу тышьущагуы.

Адыгэ Республикаем ибзы-
лълыгъэхэм я Союз итхама-
тэу Вэрэкю Хъалимэт гүшүйэр
льтигъэктотагъ.

(Икъэух
я 2-рэ нэклуб. ит.)

Тарихъ романым техыгъэ фильмыр хъазыр

«Айщэт» зыфиорэ тарихъ романым техыгъэ фильмыр къагъэлъэгъоным зэрэфэхъазырыр Адыгэ Республикаем и Лышъхъэу Къумпыл Мурат исоциальнэ нэклубъохэм къашиуагъ.

Бэмышэу Къумпыл Мурат
тхэкю цэрылоу Мэшбэшэ И-
хъакъ зэлукъэгъу дырилагъ. Уры-
сыем юфшэнымкэ и Лышъхъуж
къэбар гушуагъомкэ АР-м и
Лышъхъэу къидэгощагъ — итхы-
гъэу «Айщэт» зыфиорэм техы-
гъэ фильмыр аухыгъ.

— Сишошкэ, тарихъир зы-

хырышыгъэ тхыгъэм щыгъуа-
зэр бэ. Адыгэ бзыльфыгъэу
Айщэт Францием Шарлотта-
Элизабет Аиссе де Ферриоль-
кэ щашащтыгъэ. Ашт икъэ-
бар фильмыр къытегущыгъэ. Сэ-
рии ар къыдэкыгъэ сэжэ. Филь-
мыр шэкъогъум икъэухым нэс-
хъазыры хъущт. Нэужым Мые-

куагъ, Налышык, Чёркесскэ ыкы
къэралыгъом икинотеатрэхэм
къащагъэлэгъоцт, — къытуагъ
Къумпыл Мурат ыкыи филь-
мым щыщ пычыгъю цыкъу ин-
стаграм нэклубъо къыригъэ-
хъагъ.

Пстэуми зэлъашаэрэ Шар-
лотта Аиссе фильмыр фэгъэ-

хыгъ. Чёркес лъэпкыым щы-
щэу аш зилъйтэжъыщтыгъэ.
Пшъэшэе цыкъоу атыгъуагъ,
ильеси 4 — 5 ынъажъэу Фран-
цием къыгъэкъогъэ лыкъоу де
Ферриоль Истамбыл щищэ-
фыгъ ыкыи ихку зыдишэжъы-
гъагъ. Аиссе ашт дэгъо ще-
джагъ ыкыи шэныгъэ куухэр

иэхэ хъугъагъэ. Пшъэшъэжъы-
ем идэхагъэ, зызеришырэм
яшуагъэкъэ пстэуми псын-
къэу зэлъашаагъ, ыцэ чыжъэу
лууэ.

Сурэтхэр фильмым ипичи-
гъюу Къумпыл Мурат исоци-
альнэ нэклубъо къыригъэхъ-
гъэм техыгъэх.

ФЭДИТЛУКІЭ нахыбэ къыдагъэкішт

Инэм дэт предприятиеу «Ардерия» зыфиорэм хэхъоныгъехэр ышынхэм Адыгеим щитегушылагъэх.

— Йоф зызэдатшэрэр беша-
гъэ. Ильеси 5 хүгъэ заводыр
загъэлсыгъэр. Ар анахъэу зы-
дэлажъэрэр дэпкыым пыльэгэ
котелхэм яшын ары. Ащ даюу,
ушетынхэм чанэу шуапалы.

Предприятием лъэнүкъо постэум-

кли хэхъоныгъехэр ешых. Эко-
номикэ политикэмкэ щысэ
къэпхын пльэкыщт производ-
ствэхэм ар ашыц. Йофшэлэл
чылакъэхэр, бюджетым къи-
хъэр ахьщэр, электротранспор-
тым ылъэнүкъокэ къаугупши-

сихъэрэр зэклэ мыш къызэль-
убыты. Экологиим икъэухъ-
мэн сыкъылкъырыкыизэ мы-
льянкъом мэхъанэшх зэри-
лэр къыхэсэгъэщи. Талэкли
шууироектхэм хэхъоныгъехэр
ашынхэмкэ лэлэгту тыхъу-

ным тыфэхъазыр, — къыуагъ
Къумпъыл Мурат.

Предприятием ипащэу Алексей Тороповын къызэриуагъэмкэ, гъэстыныпхэ шхуантэм фытегъэпсихъэгэ дэпкъ котел мин 15 фэдиз ильес къэс заводым къыдегъэкли. Тикъэралыгъо имызакъо лэкъыг хэкухэми ар дэяюу ащащэфы. Ащ къыхэкли заводым ипащэхэм фэдитлукэ нахыбэу продукциер къыдагъэклиин гухэль я.

Шыгуу къэтэгъэклижы, мы заво-
дым «АРДЕРИЯ ТС 2» зы-

фиорэ автомобиль цыклоу элек-
тричествэмкэ юф зышшэштыр
къызэрэшыдагъэклигъэр. Апэрэ
ащ фэдэ машинэу Урысыем
къыщдагъэклигъэм ишыкъэгъэ
упльекунхэр рагъэкүгъэх ыкли
къэралыгъо номерхэр пальхва-
гъэх. Адыг Республикаем и Лы-
шъхъэу Къумпъыл Мурат Алексей
Тороповынрэ игъусэгъ купымрэ
афэгушуагъ. Республикаем имы-
закъо къэралыгъомки къаугу-
пышыгъэм мэхъанэшх зэрилэр
ащ игущыэ къышхигъэшыгъ.

(Тикорр.).

Къулыкъур зыхыщтхэр гъогу техъагъэх

(Икъях).

— Шыущыиеныгъэкли мэ-
хъанэшх зиэ хуягъэ-шагъэм
шыукъеклонлагъ, — къариуагъ
гъогу техъащт къулыкъушхэм.
— Лыгъэрэ щэагъэрэ шыухэ-
льэу Уставым къызэриорэм
тетэу джы шыупсэущт. Ащ
акъыл ыкли куячэ ишыкъая.
Шыуигупсэхэр къышъожэштыр,

ахэр зыщышумыгъэгъупшэх,
зэппхынгъэ адэшьюыгъ. Щытхуу
хэльэу къулыкъур къэшухын,
шүрэ дахэрэклэ къэжкугъээж.

Джащ фэдэу ныбжыкъиэхэм
закъыфэзгээзагъэхэм ашыц я
150-рэ дивизием идээ часть
илъялоу Евгений Братчиково-
выр. Хэгъэгум ыпашхъэ шьэ-
дэкъижъэу ахьырэр агъэцэкли
ним ильо къэсигъэу зэрэштыр

ащ хигъэунэфыкъыгъ. Хууль-
фыгъэм ишэн-зекъякъэхэр дээ
къулыкъум псыхъагъэ зэрэшы-
хуухэрэр Е. Братчиковым къы-
хигъэшыгъ. Мы мафэм къыше-
гъэжъагъэу ахэр зэрэдзэклон-
хэр къагурыозэ, щытхуу хэ-
льэу япшъэрэлхэр эшшуахын-
хэу зэрэштыр агуригъэуагъ.
Хэшүпкыгъэ дээхэм мыхэр
зэрахэфагъэхэр къагурыозэ

якомандирхэм ядэунхэу, зы-
фэсакъыжынхэу, зэрэдэкли-
гъэхэм фэдэу япсауныгъэ зэ-
шымыкъоу ны-тихэм къафа-
гъээжжынэу къариуагъ.

Къулыкъушэ хуягъэхэм ацэ-
кли къэгүшшиагъ Мэшфэшү Салбый. Щытхуу хэльэу къулы-
къур зэрахыищтымкэ, къызэ-
рашыгугъихэрэр къызэрагъэ-
шыпкъэжжыщтымкэ къэзэрэу-
гъоигъэхэр къыгъэгүгъагъэх.

Шыгуу къэдгээклижын, чъэ-

пьюгъум и 1-м бжыхъэ дээ
дэштигъор Адыгеим щырагъэ-
жъагъ ыкли ар тыгъэгъазэм
и 31-м нэс клошт. Мыгъэрэ
бжыхъэ дээ дэштигъом уна-
шьо щылэмкэ, Адыгеим щыщ
ныбжыкъе 510-мэ къулыкъур
ахьыт, хабээ зэрэхкугъэу, ахэр
чылээ зэфэшхъафхэм ащэ-
штых.

ІШШЫНЭ Сусан.

Сурэтхэр ішшины Аслан
тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм иорганизациехэм япащэхэм афэкли

Коронавирусым Адыгэ Республикэм
зычимуушомбгүнүм фэгъэзэгъэ опе-
ративнэ штабын 2020-рэ ильесим чьэ-

пьюгъум и 7-м ыштэгэе унашью N 28-р
зытетым ия 6-рэ пункт гъэцэклигъэни
тегъэпсихъагъэу Адыгэ Республикэм

экономикэ хэхъоныгъэмрэ сатуумрэклэ
и Министерствэ организациехэм япа-
щэхэм макъэ аргэгээу амал зэрилэклэ

ялоышшэхэр зэпэудээгъэ шыкъэм тэ-
тэу (дистанционнэу) лэжъэнхэм иамал
зэрахъан зэрэфаемкэ.

Нэбгырэ 4699-мэ къахагъэшыгъ

Адыгеим зэпахырэ узхэмкэ исымэджэц 1962-рэ ильесим къэхъугъэ бзыльфыгъэу къалеу
Мыекъуапэ щыщым ишыиеныгъэ щызэпэуагъ. Лабораторнэ улъекунхэм къызэрагъэлэгъуагъэмкэ,
зэрэллыкъыгъэр зэпахырэ узыкъеу COVID-19-рэ ары.

Чынбыгъум и 14-м пчэдыхъямын сыхъатыр 10-м ехъулэу зэпахырэ узэу
коронавирусыр Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ 4699-мэ къахагъэшыгъ.

Ахэм ашыцэу нэбгырэ 764-мэ язээх зымафэм хэхъуагъэр 35-рэ), зидунай зы-
(чэц-зымафэм къыхэхъуагъэр нэбгырэ 51-
хъожьыгъэр – 39-рэ (чэц-зымафэм 1 нэбгы-
рэ), хъужьыгъэр нэбгырэ 3896-рэ (чэц-
рэ хэхъуагъ).

НЭБГЫРЭ 4699-р
РЕСПУБЛИКАМ ИМУНИЦИПАЛИТЕХЭМ

АТЕГОЩАГЪЭУ:

- Мыекъуапэ – 1551-рэ;
- Тэхүтэмыкъое районыр – 854-рэ;
- Красногвардейскэ районыр – 511-рэ;
- Мыекъопэ районыр – 470-рэ;
- Теуцожъ районыр – 365-рэ;
- Адыгэкъалэ – 358-рэ;
- Кощхэблэ районыр – 274-рэ;
- Шауджэн районыр – 175-рэ;
- Джэджэ районыр – 141-рэ.

коронавирус:
ондийн нэгжийн
нэгжийн

«Уебэнынм нахьи къюмъолїнм упылъымэ нахьышу»

Коронавирусыкїэу дунаир зэлъызыкїгъэр кызэуалїхэрэм япчыагъэ мафэ къэс нахьыбэ мэхъу. Аш зимушомбъуным пае цыфыбэ зэхахъэ зэрэмыхъущтыр, санитарнэ шапхъехэр гъецкїэгъэнхэр шоокл зимиїэ юфэу зэрэштихэр етгупшигъэу специалистхэм къаю нахь мышїеми, джыри ар зымыгъэцакїэрэр бэ.

Габил Ризаев.

Аүштэу юфыр лыкотэн зыхыкїэ, тызэхэмыхъаным пае гъунапкъэхэр зиэ режим гъэ-нэфагъэм тытехъаныш, юфшаплїхэр зэфашыщтых, унэхэм тараагъетысхъажыщт. Гъатхэу куягъэм зэкїеми тыушэтигъэ аш зэрарэу кыхырэр. Джыри зэ а режимим къэралыгъор зытехъекїэ, экономикэм иягъэу ригъэкыгъэм хэхъошт, щылаакїэр нахь дэй хъущт.

Ар зэкїеми къыдгурьон зэрэфаер, мы уахтэм санитарнэ шапхъехэр дгъецкїэнхэр зэрэтишьэрьильр кыхахгъэштигъэр өрмэл ыккы азербайджан лъепкхэм ащищхэу Адыгейим

исхэм яобщественэ организацихэм япащхэм гущыгъутызафхъум.

— Коронавирусыкїэр кызэоллагъехэм япчыагъэ кызэ-иыхыжым, ар зэкїекложыгъапэу, цыф лъэпкыр узым теклигъэу кыттихъуи, санитарнэ шапхъехэр зэкїеми 19пэдэллэл тшыжыгъэх, — кытуагъ азербайджанэу республикэм щыпсэухэрэм яобщественэ организацие ишацэу Габил Ризаевым. — Мары нэрыльгээту тышэрэтемыкүагъэр. Вирусым ятлонэрэу кыгъэзэжыгъэу зеушомбъгу. Шапхъехэм къа-фэдгээзэжын фаеу зэрэштым Io хэлээп. Тэ тильгэпкь пштэмэ, нахьыбэу тышэзэхъэрэх хадагъэхэр, джэгухэр, юбилейхэр ары. Аш фэш, амалэу щылэмкїэ, цыфыбэ къарамыгъэблэгъэнэу темызэшшэу ятэло. Хадагъэр тэ тэ ильэп, ау аши зы уахтэм нэбгыра бэ щызэрэмыгъоиним тильгэпльэ, амьгъэцакїэу афэтыдэштэп. Мэфэк юфхъабзэхэр зэхамыщхэнэу афэтэгъэптиэ.

Вирусир щынагъо, о пшхъэ имызакью, цыфу укъэзыуцу-хъэрэмий уягупшигъен фае. Сэ сишишыкїэ, цыфхэр зыфэсакыжынхэр, санитарнэ шапхъехэр агъэцэ-кїэнхэр шоокл зимиїэ юфэу зэрэштихэр нахьыбэрэ япон фае. Къэбарлыгъээс амалхэм аш итугы зэрэзэпагъэу тэрээзэп, вирусир зэкїемыклюжьэу а юфшленир къэбгъэу хъущтэп.

Иеплъыкїэ джащ фэдэу кырилотыкыгъ эрмэл лъэпкырм щыщхэу Урысийм щыпсэухэрэм я Союз и Адыгэ шольыр къутамэ исекретарэу Давид Амирханини.

— Коронавирусыр зэрэзэкїэмийклюжыгъапэр шъэфы зып-арэми ышыгъээп, ау, аш паекъэмийнэу, кызэуалїхэрэм япчыагъэ кызыщэкїэм, санитарнэ шапхъехэр чэтидэзижыгъэх, — кытуагъ аш. — Джи-тыфай-тыфэмыеми, къафэдгээзэжын, ары паклош, юфхэр зэрэхъурэмкїэ, нахь пхэшэжъеу талылъын фае. Тэтиорганизацие кыфыбэ зыщызэхъэрэ юфхъабзэхэр амал илэмэ, зэхамыщхэнхэр афэдгээптиэ. Зэхашагъеми

Давид Амирханин.

нэбгырэ 40 нахьыбэ амьгьоиним тыльэпльэ. Цыфхэм та-кыгурэлош, ар дэгүү, зэрэгэцакїэрэр тэубытагъэ хэлъэу къэсон слъэкыщт. Мары чылыс хэушхъафыкыгъэу зэрэтилэр шьоштэ. Аш къекуалїхэрэр ыклоц чагъахъэхэрэп, щагум юфхъабзэхэр зэкїери щызешуахых.

Сэ съхъэкїэ коронавирусыр кысыэоллагъ, зэрэмысэ-мэркїэур сүүшэтигъэ. Уз мэхъадж, кыушишэштэр къэшэгъуау щыт. Арыш, юфыр хэшьык фысиш, сэ сильэпкъэ-гъухэм ямьзакью зэкїэ республикэм исхэм зыфэсакыжынхэу, санитарнэ шапхъехэр 19пэдэллэл амьшынхэу сүкъяджэ. Мы узым уебэнын нахьи къюмъолїнм упылъымэ нахьышу.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Нэжь-Іужъхэр нахь зыфэсакыжынхэ фае

Роспотребнадзорым кызэритирэмкїэ, зыныбжь ильэс 60-м ехъугъэхэм коронавирусыр къяолїнэу нахь щынагъоу щыт. Ахэм яиммунитеткїэ аш фэдэ вирусир зэрэ-кыним кыхэкїэу, тхъабыл плъыр-стыр узыр (пневмония) е нэмык ўз хыльэ къафижын ылъэкыщт.

Коронавирусыр кызэу-зигъээ цыфым благъэр уекуалїмэ, гущылэм пае, къэпска-гъэмэ, инфекциер кылыпхынкїэ щынашо. Аш фэш нахьжыхэр цы-фыбэ зыщызэхъэрэ чыплїхэм нахь маклїу ашыл-гупсэхэр

агъэфедэмэ нахьышу. Шаплїхэр, фэло-фэшээ зэ-фэшхъафхэр зыщагъэ-цекїэрэ гупчэхэр, нэмыкл организациехэр нахь ма-кїэу къакхъанхэ фае.

Гъомылапхъехэр е нэмык-кїэу ящыклагъэр къаш-фыщтмэ, коммунальнэ фэло-фашїхэр амкїэ аты-щтмэ ялахыл-гупсэхэр

е социальнэ юфышїхэр къадеэнхэ альэкыщт.

Нахьыбэрэ алэхэр атхакынхэ фае, къэбзэ-ныгъэм мэхъэнэшо ил — урамыгъутикыгъээмэ, общественнэ чын-пэ горэм ушыгъау унэм укъихъажыгъэмэ, сабын-кїэ ахэр птхакынхэр шоокл зимиїэ юф. Плэхэр

шойхэу унэгу уеэжыгъэ шъол хэбгъэхъанкїэ щынагъо. Плэ птхакынхэр

амал щымылэмэ, инфекциер зыукырые уц зыхэль салфетке зыдэплигъэу ашкїэ плэхэр, пкыгьоу пыгъыхэр пльэкынхэ фае.

Зыгорэкїэ укъэсымэ-джагъэмэ, пэтхуу-лутхум имызакью, нэмыкл горэм укъыгъэгумэкыгъэмэ, орорэу 19заплїм умыклоу, врачам укъеджэмэ нахьышу. Шуулахыл-гупсэхэм ашыц 19кыл къэрал кыкыжыгъэу пэтхуу-лутхур къеузыгъэмэ, бла-гъэр шууемыкуюл.

Зэкїеми шъусакъ, псау-ныгъэ шъуиленэу тышъу-фэлъало!

**УФ-м Пенсиехэмкїэ
ифонд и Къутамэу
АР-м щылэм
ипресс-къулыкъу**

Цыфхэм яшылактэ нахьышу хъуным фытегъэпсыхъагъ

Урысые политическэ партиеу «Единая Россия» зыфиорэм и Генеральнэ Совет исекретарэу Андрей Турчак къэралыгъом ибюджетэу ильэсищим телъитагъэм кытегущыиэзэ, цыфхэм яшылактэ нахьышу шыгъэнным ар зэрэфытегъэпсыхъагъэм, мылькоу кыщыдэлъитагъэм ызыщанэ фэдизир социальнэ тофхэм зэрраШухъаштым кыкигъэтхыгъ.

— Цыфхэм къэралыгъом исхэм, тихэдзаклохэм гумэкыгъоу ялэхэр дэгъэзыхыгъэнхэм пай партииим проект зэфшхъафхэр зыкыгъэхъазыгъэхэр, — кынгуагъ аш. — «Единэ Россиниэ» пшьэрьиль шхъаэр ахэм япхырыщынкэ ишкыгъэхэр мылькур гъэнэфэгъэнэр ары. Цыфхэр чыпэу зыщыпсэурэм еджаплэу, къэлэцыкыу. Йыгыпэу, сымэджешэу, гъогоу, спортивнэ площадкэу щигъэпсыхъагъэм бэктэ ялъитыгъ аш ишылактэ идэгъугъэштыр е идэгъэштыр. Ахэр ары хэбзэ кулыкъухэм яофшэн уасэ фягъэшырэр.

Аш кылкырыкхээ, къалэм имызакьюоу, къоджэ псэуплэхэм иэрыфгы щылактэ ашыгъэпсыгъэнным пэуагъэхъанэу бюджетым мымаклэу щагъэнэфагъ. Гушылэм пае, культурэм иунэу 300 фэдиз 2021-рэ ильэсым ашын гүхэль ял. Аш сомэ миллиардрэ миллион 3,3-рэ пэуагъэхъашт. «Единэ Россиниэ» ипроектэу «Культура малой Родины» зыфиорэм кыщыдэлъитагъэу автоклубхэм апае сомэ миллион 460-рэ бюджетым щагъэнэфагъ.

Джащ фэдэу субъект 59-мэ шэпхъэшүхэм адиштэрэ тхыльеджэлли 110-рэ ашагъэпсышт, искуствэхэмкэ къэлэцы-

клу еджаплэ 41-мэ яшылактэ пэзуальэр афащэфыщт. Мы шьольтирхэм Адыгири ашыщ. Мылькоу яофшэнхэм апэуухъаштыри хэушхъафыкыгъэу бюджетым кыщыдэлъитагъ.

Къорхэ псэуплэхэм спортым зыщыгъэшомбгъэхъэнным пэуагъэхъаштыри агъенэфагъ. Генеральнэ Советым исекретарь кызэриуагъэмкэ, къоджэ еджаплэхэм яспортзалхэм ягъэлжжын къэлжошт ильэсым сомэ миллиардрэ миллион 300-рэ пэуагъэхъашт. Спорткомплекси 100-м ехъу агъэуцун гүхэль ял. Аш щыщэу 43-р къихъашт 2021-рэ ильэсым ашыныш атынэу ары зэрэгэнэфагъэр. Аш сомэ миллиарди 7,4-рэ пэуагъэхъашт.

«Единэ Россиниэ» ифракцие УФ-м и Къэралыгъо Думэ хэтын илашцу Сергей Неверовым кызэриуагъэмкэ, шьольтирхэм яофшэнхэр зэрэшьизшуахъхэрэм депутатхэр лыгылъэштых. Къоджэ псэуплэхэм хэхъоныгъэ ягъэшьигъэнным фытегъэпсыхъэгъэ программэм унхэм яшын имызакьюоу, гъогухэм ягъэцэлжжыни, урамхэм якъэгъэнэфыни, гъэпсэфыплэхэм ягъэпсыни кыдыхэлъитагъех.

Къалэхэм ыкы къоджэ псэуплэхэм язэтегъэпсыхъан шьольтирхэм пэуагъэхъэрэм пае субсидиехэр къафэклохын-

ми «Единэ Россиниэ» ынаэ тыригъэтыгъ. Аш кызэрахильхъагъэмкэ сомэ миллиард 34,6-рэ бюджетым щагъэнэфагъ.

Лъэпкъ проектэу «Гъэсэнэгъэм» илхырыщиын пае атлупшыгъэ федеральнэ проектэу «Современная школа» зыфиорэм кыщыдэлъитагъэу 2021 — 2022-рэ ильэсхэм къоджэ псэуплэхэм лъэхъаным диштэу зэтегъэпсыхъэгъэ еджаплэхэр ашашыщтых. 19-р къихъашт ильэсым аухыныш, атлупшын гүхэль ял. Аш сомэ миллиарди 2,7-рэ пэуагъэхъанэу агъэнэфагъ.

Бюджетым ипроект Къэралыгъо Думэр хэпплэнэу юногъом и 30-м халхъягъ. Финанс тхыль шхъаэм игъэхъазырын Правительствэм игъусэу «Единэ Россиниэ» яоф дишлагъ. Думэр хэпплэнэу хамыльхъээ партием игукуэхъэр аш хагъэхъягъех. Ахэр медицинэ 1эпилэгъум ыкы псауныгъэм икъэхъумэн, физкультурэм, спортым хэхъоныгъэхэр ягъэшьигъэнхэм, культурэм иучрежденихэм, гъогухэм ягъэцэлжжын, къудажэм 1эпилэгъу етыгъэнным афэгъэхъыгъэх. Министрхэм я Кабинет ахэм зэклэм адригъэштагъ ыкы апэуухъашт мылькур бюджетым кыщыдилъитагъ.

— АР-м иминистрхэм я Кабинет мы

уахътэм бюджетым игъэпсын фэгъэхъыгъэ хэбзэгъэуцугъэхэм япроектхэм яоф адешэ, — кынгуагъ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу, «Единэ Россиниэ» ифракции илашту Владимир Нарожнэм. — Зэпахырэ узэу дунаир зэлъизыкыгъэхэм экономикэм, бизнесым иегъэшхо аригъэкыгъ. Аш бюджетым игъэпсынкэ яофгъохэр къехъых. Арэу щитми, федеральнэ ыкы шьольтирхэм иеэзэгъэуцугъэхэм адиштэу ар гъэпсыгъэ зэрэхъурэр, УФ-м и Президент иунашьохэм ягъэцэлэн анах шхъаэр кыщыдэлъитагъэхэм зэрэшьщыр таубытагъэ хэлльэу къэслон слъэкыщт. Социальньи лъэныкъом пэуагъяхъэ хабэр къэгъэнэжъигъэнным, пшьэрьильэу нахьынэхээ штагъэ хууѓэхэр гъэцэлжъэнхэм, УФ-м финансхэмкэ и Министрствэрэ АР-м иминистрхэм я Кабинетэ зээгъынгъэу зэдашыгъэхэр мыукаюгъэнхэм афытегъэпсыхъагъэу финанс тхыль шхъаэр гъэпсыгъэ мэхъу. Хэбзэгъэуцугъэхэм ипроект хъазыр зыхъукэ, депутатхэр яофшэнхэм хэлэжъэнхэу рагъэжъэшт, Парламентым икомитетхэм щатгушыиэштых.

**Хэутынним фэзыгъэхъазыгъэгъэр
ХҮҮТ Нэфсэт.**

Лэжаплэмкэ нахьышу хъуным 43-рэ

2020-рэ ильэсир кызыихъагъэм кыщегъэжъагъэу предприятие 32-мэ яоф ашызышлээрэ нэбгырэ 691-мэ лэжаплэмкэ арамыгъэу Адыгейим и Прокуратурэ кыхигъэштыгъ. Пстэумкыи чыфэр сомэ миллион 43-м ехъугъ.

Прокурорхэм зэрахъэгъэ яофхъабзэхэм яшуагъэкэ чыфхэм зытэльэу агъэунэфыгъэ яофшлаплэхэм ашыщэу 28-мэ сомэ миллион 28-м ехъурэр агъэтухъыгъ, нэбгырэ 641-мэ ялэжаплэмкэ аратыжъыгъ. Предприятии 3-м зэхэзэйжынхэм яоф нэссыгъ.

Гушылэм пае, ООО-у «Псэолъэш» компаниу «РОСС» зыфиорэм иофишилэ 37-мэ алъэныкъохэ чыфхэм сомэ миллиони 8-м ехъу тельэу Тэххутэмьицэе район прокуратурэм кыхигъэштыгъ. Район прокуратурэм предприятием илашту унашьюо фашыгъэм тетэу, фагъэнэфэгъэ палтээм ехъулэу сомэ миллиони 4-рэ мин 400-рэ аритижъыгъ.

— Інатэ зыыгъым административнэ хэбзэуу хөтөлбөрхөнгөгъэ зэрээрихъагъэмкэ кызыэуахъыгъэ яофым джыри следствиемкэ кулыкъур хэпплэшт, — кытагъ Адыгейим и Прокуратурэ.

Зы нэбгырэ хэктоодагъ

Зыгъэпсэфыгъо мэфитоу, чыэрпьюгъум и 10 — 11-м, куагъэхэм зыгъогу хууѓэш-шлэгъэу республикэм кыщыхъуцугъэхэм ашыщ зы нэбгырэ хэктоодагъ.

Ар Шеуджэн районым чэцым шыхъуугъ. Иэкыб къэралыгъом кызыашыгъэ автомобилыр зэзывефштыгъэ хуульфыгъэм фэмыгъэорышлэжжэу гъогум дэччэхи, зэпьригъэзагъ. А чыплэм хуульфыгъэм ылс щихэлжжыгъ.

Аш нэмыхъи, шьобжхэр зыхамхыгъэ хуульш-шлэгъэ 32-рэ Адыгейим итгогуухэм атехъухъагъэу атхыгъ. Нахьыбэр зыща гъэуунэфыгъэр Тэххутэмьицэе районыр ыкы Мыекъуапэ (13 ыкы 9).

Адыгейим и Къэралыгъо автомоинспекции кызыэртигъэмкэ, авариехэм ушхъааюо афэхъуцхъэхэм ашыщхэр: 7-р — машинхэм азыщхэр: 7-р — машинафагу дэлтын фээзэччийхъагъэр икъоу агъэцэлжжыгъ, 3-р — зыдагъээшт лъэныкъо кыхахызэ, 5-р — зинмыкъогъур кытэхъагъ.

Автомобилхэр яутэгъэгъэхэм атхыгъэ 17-м щыщэу 8-р — транспортэу щытхэм ыкыи перьохуухэм атехъагъех.

Автоинспекцием кызыэртигъэмкэ, мы мафэхэм гъогурыкъоним ишапхъэхэр гъогурыгъ 598-рэ аукъуагъэу кыхахъэшт. Водитель 16-мэ ештуягъэхэм автомобилыр зэрээзэшт. Аш фэдэу хуульш-шлэгъэхэр нахьыбэр зыщагъэунэфыгъэхэр Мыекъуапэ ыкы Тэххутэмьицэе районыр арых.

«Каникулхэр»

Къыуамытгъэми

Зэпахырэ узэу дунаир зэлзызыкүгъэм ыпкъ къикыкэ Урысыер гъунапкъэхэр зијэ режим гъэнэфагъэм төхөн тофшалпэхэр зызэфашыхэм, нэбгырабэ лэжапкэ ямылэу мээз зытлүүшм щысыгъ, тофшалпэ чыпилэр чызынэгъапэри маклэп.

Ащ ипотекэр, нэмикэл чыфэу банкхэм къатыхэрэ зыгъэфедагъэхэм ялоф къинь къышыгъ, зымытжышуухэрэм япчагъэ хэхъуагъ. Ащ фэши, УФ-м и Президент иклэшаклоу, чыфэу аштагъэм итын охтэ гъэнэфагъэхэм банкхэм зэклахъаным

Банк зэфэшхяаф заулэхэм чыфэ къаймыхыныр е, уигъот къидэплытээ, къайпхыштыр зыфэдизир бгъэнэфэнэри анах хэклилэ тэрээз.

банкым лъюгъээс, процентхэр тырахынхэу, къырагъэйхынхэу е мазэм птырэр нахь маклэ ашынэу уялъэу. Банк пэчч амалэу къытырэр зэфэшхяаф. Шылпкъе, реструктуризациер мыфедэшоуи къиххы. Банкым процентхэр къыгъэнэнхэш, мээз пчагъэу чыфэр зэрэлтижыштыр нахьыбэ ышын ылъэкишт. Джасгуум мазэм птырэм къыщыкъэшт, ау зэхэуягъэу зэклемки ептижыштыр нахьыбэ хъушт. Арэу щитми, зыпари умышлэу ушысызэ хыкум приставхэм тофыр анэсийн нахьи, ар нахь тэрээз.

Ятонэрэ хэкылпээр — «рефинансирование» зыфалорэр арь. Гушын пае, банкым процент 15 зытхьошт ипотекэ щыбгээссыг. Ильэс заулэ тешлагъэу а процентыр 12-м нэсэу къыргъэйхыгъ е нэмикэл банк горэм ащ фэдэ чыфэу ытырэм процентэу тиргиахъорэр бэклэ нахь макл. О къызыпхыгъэм е адре банкую нахь маклэ къэзгээлэгъуагъэм чыфэ къылыпхынышь, ылэклэ зипроцентхэр нахь инхэу штагъэр ппшыныжыныр арь ащ къикылэр.

Банкхэм уагурмылоу, зээгэгынгъэ адэмшышьумэ, уистыхаагъэу (банкротство) бгъэпсыныр хэкылпээр къэралыгъом къыгуупшыссыг, ау... Апэрэмкэ, ар къидэпхыныр лэшлэхэп ыкли мылькушо пэххэе, ятонэрэмкэ, уистыхаагъэу зыпшырэм үүж фитиынгъэу уилэжьыштыр маклэ.

Банк зэфэшхяаф заулэхэм чыфэ къаймыхыныр е, уигъот къидэплытээ, къайпхыштыр зыфэдизир бгъэнэфэнэри анах хэклилэ тэрээз, ау ари гузэжъоу чыпилэ узифэклэ, къызэрэлпорэм фэдэу гъэцкэлгъошу хуукъырэп.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Кредит штатахъяаф гъэу пфэмитыжырэмэ, хэкылпээр щылээр. Апэрэр — къыкылхэтийхынхэу ари. Ау ари зэпахырэ узым къыздихыгъэ къинь гъохэм апеклэ чыфэ къызтириими гъафэу кредитыр игъом зытштыгъэхэр арь нахьы бэу къызпагъохырэр.

(кредитные каникулы) фэгэхъяаф гээхэе хэбзэгъеуцугъэр мэлвильфэгъу мазэм иапэрэ мафэхэм къидэклэгъ.

А уахтэм тофхэр зэрэлтийхээлэхэр, вирусэу зыфэдэр джыри зэрамыгъэшагъэм зыкъизэришыщтыр зыпарэми ышшэштыгъэп. Ащ къыгъэштагъэхэу банкхэм ячыфэ зытэхъэм ашыщыбэхэм «кредитнэ каникулхэр» агъэфедэнхэу ыуж ихъагъэх. Урысые Банкым къызэртийрэмкэ, мэлвильфэгъум къышегъяафгаа юнгыо мазэм и 30-м нэс птэмэ, нэбгыре мин 388-м ехуу ащ къыкэлэлтэгъ. Къызэртийгъэр нэбгыре мини 159,5-р арь. Ахъщэклэ къэплытэмэ, ар сомэ миллиард 78,5-р мэхъу.

Хэбзэгъеуцугъэм къызэрэдэлтыгъэмкэ, мээз зытлүүшм

чыфхэр зэрээхэмыхъэштгээхэу, банкхэм пэйудзыгъэ шыкъэл тетэу тоф зэршэштгээхэм ыпкъ къикыкэ «каникулхэр» къаратынхэу телефонымкэ къыкэлэлтэгъ. Ягъот къызэрэшыкъяаф къэзүүшхэтийхэе тхылтыр е нэмикэу ишыгъяаф къагъэххэзэрийхэу мэфэ 90-рэ палтээ ылгээ. Ар зеклэми агъэфедагъ, ау шуугээхэе къызифихыгъэр маклэ.

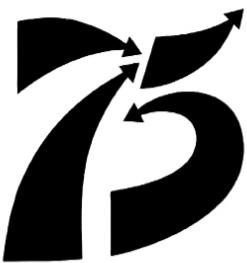
Нэбгырабэхэм банкым ащ фэдэ фэгээлтэн къафишиныу къызэраторефэр тэрээзэу къафишигъэр тэрээзэу къафишигъэр. Аш фэдэ хэуконоигъэ зышигъэхэм тхылхэр затыхэм ылгээ «каникулхэр» афытырахыгъыгъ. Зэрхэгъяафынхэе зытштыгъээ графикым тирэхъяафынхэе. Ау ари къыхиуягъэр нахьыпеклэ палтээ ылгээ алуу мээз зытлүүшм кредитыр атыгъэл, чыфэ къатефагъ. Мыш дэжьим амтыгъэр

атыгъынхэу, арь паклошь, тазыр е тегъахьо къафишиныу банкыр фити мэхъу.

Урысые Банкым къызэртийрэмкэ, «кредитнэ каникулхэр» зыфытырахыгъэр нэбгыре мин 29-м ехуу, ар сомэ миллиард 10 фэдиз. Тапэклэ арь зэрэххэштэйхэе тэубыгъэр хэлээу къало. Сыда пломэ, ягъот къызэрэшыкъяаф къэзүүшхэтийхэе тхылхэр затыхэм ылгээ ажээфедээз, аштэжьышт. Непэ ахэм фитиыгъэр хэбзэгъеуцугъэм къартийрэр бэ.

Шылпкъэ, банкхэм ашыщхэм цыфхэр къиньгоу зыхэхъяафхэр къагуруу, тазыркэ е тэхьоклэ амьгээшүүнхэу, иклэрикэу къафишикъалтыкъыжыгъ (реструктуризация) е нахьыпеклэ зератыщтыгъэ графикым тирэхъяафынхэе. Ау ари къыхиуягъэр нахьыпеклэ палтээ ылгээ алуу мээз зытлүүшм кредитыр игъом зытштыгъэхэр арь нахьыбэу къызпагъохырэр.

Чыфхэр зэрэлтийхыгъэр

ТЕКІОНЫГЪ!
1945-2020

Разведчик ПХЪЭШАГъ

Блэкыгъе зэошхом имашо хэтыгъе пэпчь ыцэ еплоныр епсыгъ, ар етланы псэемыблэжь дзэклолеу е офицерэу щитыгъэмэ.

Купин Федор Николай ыкъор 1923-рэ ильесим Адыгэ автоном хэкумкэ станицэу Джаджэ кыщыхъугъ. Ау заор кызынжэштим дэж калэу Грознэм щыпсэущыгъ ыкъи 1942-рэ ильесим ашрачи, дзэм ашагъ.

1942-рэ ильесим игъэтхэп мазэ щегжэжагъэу Федор Купинир зэуаплэм лухагъ. Разведчикыгъ. Апэрэ зэо лъэбэкүр псыхью Терек щишигъ, аш ылжым, нэмийц тахаклохэр Темир Кавказын зырафыжхэм, я 2-рэ Украинскэ зэуаплэм ия 5-рэ гвардейскэ-разведыватель нэ ротэ хэфагъ.

Бэдзэогъум, 1944-рэ ильесим Ф. Купинир изэо ныбджэгъиту игъусэу псыхью Днестр зэлтирикыгъ (исыкыгъ) ыкъи пый мэхъаджэм ишэ машо хэтэу тидзэклолхэм адэж къеклохыгъ. Зыфагъэклогъе пшэрылтыр — «бзэгу» кыихыныр — дэгүү дэдэу ыгъэцэллагъ. Аш фэдэ тофышо-къегъотыныр зэрээшүүхыгъэм пае Купиним медалэу «За отвагу» кыфагъэшшошагъ. Аш ылж Карпат күшхэхэм пыйм кышидзыхъэгъе партизан куп заулэ, а чынпэ хылзэм кыришижыгъ, аш кыихэклиу Жъюто Плыжым иорден кыралтыгъ. Тичынпэльтоу Федор Купинир ныбжыллагъэми, зэо шыкіхэм лъешэу афтертээпсихъэгъагъ.

Шэклогъум и 5-м, 1944-рэ ильесим гвардейскэ дивизиер пыйм теклюатээ Венгрием заор щыльигъеклотагъ, псы-

Хэгъэгу зэошхом ТекІоныгъэр

Цыиф лъэпкъхэм

хъоу Тисэ техъагъэх. Пыим инэпкыыбгъу разведчикхэм зы чынпэ-пытаплэ щаубытыгъ. Пыир къаощтыгъ, ыгъэклодынхэ имурадэу, ау тфэогъури зыкэлрадзыгъ, пыим членэгъешхо рагъешыгъ. Ау тэ тидесант чынпэ къин итыгъ — щэхэр аухыщтыгъ. Псыхом зэлтирикынхэ амал ялагъэл, пыим куашхохэм щэр къатырипхъянкэштыгъ. Анах хэкынпэ зыщыщымынэм рядовоу Ф. Н. Купинимрэ игъусэ разведчики тумрэ ежь-ежырэу лашэхэр ыкъи щэгынхэр тидесант рагъэгъотымэ зэршоигъор къауагъ. Къуашьор щэклэ ыкъи пулеметхэмкэ аушши, тидзэклолхэм джабгү нэпкыымкэ есихэу рагъэжьагъ. Пыим ор къадишэхыгъ. Псыхом ыгузэгү нэсигъэхэу къуашьор кылхыраутыгъ, пыир къихъэу ыублагъ. Клонир къяхыльэкы хуугъэ, ау Федор Купинимрэ игъусэ ныбджэгъухэмрэ лыгъэ—гушхөгъе инэу ахэльям ихьатыркэ тофыр гэцэллагъе хуугъэ. Джауштэу тидзэхэм — плацдармэм иухумаклохэм — ахэхъажихи, контратакз заулэ зэкладзагъ. Мы зэо чынпэ Федор Купинир пый снарядэу къеуагъам контузие ышыгъ, ауми зэуаплэр кылхыраутыгъ, автоматаимкэ, гранатхэмкэ етлупцыгъэу пый дзэклол 40 фэдэс ыгъэклодыгъ. Тиехэм чынпэ аубытыгъэм нахь зырагъэшомбгүгъ, Ф. Купинир разведчик купым хэтэу джыри нэмийц гъэр къахынэу къауагъэх, псэемыблэжь тичынпэгъу разведчикэу Федор Купиним ышхээкэ зы нэмийц офицеррэ дзэклол ытлурэ къубытыгъ ыкъи къахыгъ.

Заор зыщаухыщтым, Румынием итхэу ыкъи Венгриемкэ загъэзагъэу, гвардеец лыбланэу Ф. Н. Купинир пыим ыкъыбкэ щынэу къэгъотэклэ-лъыхъоко купым хэтэу кылхыраутыгъ, фашист генералыр кылхыраутыгъ. Идээ пшэрылхэр чанэу, зафэу зэрээшүүхыгъэм алае джыри Хэгъэгу зэошхом иорденэу а I-рэ ыкъи я II-рэ шуашэ зиэхэр итынхэм къауагъэх.

Лыхъужуныгъэу ыкъи псэемыблэжь-ныгъэу зэрихъагъэм алае СССР-м и Апшээр Совет и Президиум и Унашьокэ гэхтэхалэм и 24-м, 1945-рэ ильесим разведчик лъэхъупхъэу Ф. Купиним а I-рэ гвардейскэ Звенигородскэ-Бухарестскэ Краснознаменне ошьогу-десант дивизиен Суворовын иорден зыхырэм идэклол «Советскэ Союзим и Лыхъужъ» цэ льаплэр кылхыраутыгъ.

1945-рэ ильесим ыкъи старш сержантэу, отделением икомандирэу Ф. Н. Купинир дзэм къыхэклийжыгъ ыкъи къалэу Грознэм ыгъэзэжыгъ, аш ылжым, 1958-рэ ильесим, игупсэ хэкум икъэлэ шхъялэу Мыеекъуалэ къэлжээ, ильес заулэ шоферэ тофыр щишигъ. Ау иулагъэхэм ыкъи ипсаунгыгъ зэшыкыуагъэ апкэ къиклэ тофыр юнэнэ ыгъэзэжыгъ. Ф. Купинир союзнэ мэхъанэ зиэ пенсионерыгъ, медалэу «За доблестный труд» зыфиорэр В. И. Ленинир кылхыраутыгъ ильеси 100 зынхуугъэмкэ кылхыраутыгъ. Ныбжыллагъэхэм яптиотическе плүнгэгэ гэлэшэгъэнэмкэ тофышо ылэжыгъ Федор Купиним. Фэлэкынфэ къалэм дэт еджалэхэм зэхажэрэ тофтыхабзэхэм чанэу ахэлажжээ кылхыраутыгъ, зэо ильес фыртынхэр зыфедагъэхэр, пыим утконоим лыгын щэлгэни зэришкэгъагъэр, зэо ныбджэгъухэр зыфедагъэхэр лыпкэу ныбжыллагъэхэм афиуатэштыгъ, ежь шылхээкы щысэтехынлагъ.

Масхъуд

Шхъакумыдэ Масхъуд Нухъэ ыкъор къуаджэу Пэнэхэс 1916-рэ ильесим кылхыугъ. Къоджэ еджалэхэм щеджагъ, аш ылж колхозым тоф щишигъ, ичыгу гупсэ пхъэшхээмшхээ чыгхэр кылхыгъэштыгъ.

Масхъудэ бэдээгогъум, 1941-рэ ильесим зэуаплэр тофыр. Я 690-рэ дзэ Лужскэ Быракь Плыжык истребитель-противотанковэ артиллерийскэ полкын хэтэу тикээлэ шхъялэу Москва кылхымаагъ. Ржевскэ дэж ылжыгъ, Ленинград къэдэхыгъээр пхыричыгъ, къалэхэу Псков, Новгород, Ригэ, нэмийхэр, къоджагъохэр шхъафит ышыжыгъэх. Щилэ мазэм и 19-м, 1944-рэ ильесим

тидзэхэм Псков дэж кылахуурэигъе гитлеровцэхэм зызэрэдэжкыщтыгъ. Шхъакумыдэ Масхъудэ зы ѹмыгъэ-кодэу, мышхью, лагымэдэ батареер ыгъэклодыштыгъ. Заохэзэ, фашистхэм ашыц горэ тисоветскэ офицер кытебенагъ, Шхъакумыдэр аш ыпшэб автомат лъэбымкэ къеуагъ, етлан эр гъэрэу кыштагъ. Лыгъэу мы заом Ѣзыэрихагъэм пае я III-рэ шуашэ зиэ Шытхум иорден кыратыгъ.

Псков хэкум итхэу псэуплэхэу Соловы ыкъи Кузнецово аштэхэзэ, пыим ыкъыбкэ къакли, Масхъудэ автомат машбор кылхыгъ, куохуашо пыир хидзагъ. Фашистхэр зэбгырьльтэтигъэх ыкъи тиротэ членагъэ горэ имыгъэу мы къудажжэхэр ыштагъэх. Адыгэ къалэм идэтын джыри Шытхум иорденэу я II-рэ шуашэ зиэ кыгохуагъ.

Аш ылжкэ разведчик купым илашэу агъэнэфэшт Шхъакумыдэр пстэуми алэу псэуплэ Тютица, Новгород дэж, дэхьагъ, ырэйгъ пулметымкэ нэмийц 11 зэтириуклагъ. Пыир зэклифэзэ, Масхъудэ шхончкэ станковэ пулмети 4 ыгъэклодыгъ.

СССР-м и Апшээр Совет и Президиум и Унашьокэ шылхыэум и 19-м, 1955-рэ ильесим М. Н. Шхъакумыдэм къэралыгъо тын льаплэр — Шытхум иорденэу а I-рэ шуашэ зиэ кылагъэшшошагъ. Адыги, урыси, къэндзали, къумыкыу, украинци, белоруси, нэмийкэ зэгүүсэхэу фашистхэр тикээралыгъошоу СССР-щыгъэм рафыжыхи, Ѣзыкээ тынчы, гупсэфим кылхыгъ. Цыиф лъэпкъхэм язэкъошныгъэ—ныбджэгъуныгъэ заом теклюагъ.

Зэо ужым Шхъакумыдэ Масхъудэ Нухъэ ыкъор Краснодар краимкэ Крымскэ районым ит поселкэу Винограднэм Ѣылсэхгээ, ильесыбэрэ совхозым ибригадыгъ ыкъи отделением ипарторгыгъ. Фронтовикир зипэшэгъэ бригадэр совхозымкэ анах дэгъугъ. Сэнашхъэр зэргэбэгъуагъэм пае Масхъудэ Октябрэ революцием иорден, медалхэу «За трудовую доблесть», «В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина» зыфиорэр кылагъэшшошагъэх.

Заом ыкъи тофыр юнэнэ яветранэу Шхъакумыдэ Масхъудэ Ѣэлэфэ игупсэ коллектив зэхжигыгъэ дырилагъ, цыифхэр икъэсагъ, ежь шхъаклафэ кылахуурэштыгъ. 1971-рэ ильесим, бжыхъэм, хылжээ зысымэджжэгъэ уж, идунаи ыхъожыгъ. Ау Масхъудэ фэдэу псэемыблэжьэу Хэгъэгур, чыгур, цыифхэр заом Ѣызыхуумагъэхэр тщигуупшэхэрэп.

Къызыщыдахыгъэр ильэс 75-рэ хъугъэ

ЯЗЭКЬОШНЫГЪЭ заом текIуагъ

Дзэ фельдшерыгъ

Медицинэ къулыкъум имладшэ лейтенантэу Хъаткъо Щэбан Теуцожь ыкъор шышхъэлум и 21-м, 1920-рэ ильэсэм Адыгэ автоном хэкумкэ къуаджэу Хъакурынэхъаблэ къышыхъугъ.

Ятэу Теуцожъирэ янэу Цацэрэ чыгулэж мэкумэщишагъэх. 1942-рэ ильэсэм ныр лагъэ. Еджаплэр къизеухым, Щэбан Мыеекъопэ фельдшер-мамыку еджаплэр къуухыгъ.

Мэкуогъум и 23-м, 1941-рэ ильэсэм Хъаткъо Щэбанэ ежь ишлонгионыгъэкэз зэуаплэм иухьагъ. Мэкуогъум 1941-м щегъэжъагъэу гъэтхапэм 1942-рэ ильэсэм нэс Щэбанэ Тыгъэкохъэлээ зэуаплэм ия 3-рэ щэриюкло батальон хэтэу зэуагъэ. Дзэ фельдшер ныбжыкъем заом иапэрэ мафэхэм къашыублагъэу щэтэ зымышыэу, зыхэт дзэклолхэмкэ гуклэгъушо зыхэль медицинэ юфышыэу, зисэнхэят тегъэпсыхъагъэу зыкъигъэлэгъуагъ.

Тыгъэкохъэлээ зэуаплэу Хъаткъо Щэбанэ зыхэтагъэр зэо хылъэхэр къизеринэкъизэ къизаклакштыгъ. Абдэхэ клалэм зифэнхикуагъэ пэпчь медицинэ Ипшыгъу ригъэгъотыщтыгъ. Зыхэтагъэхэр, зэлазштыгъэхэр ежь фэдэ, илэгъэ дзэклолхэр арыгъэ, ау улагъэхэр зыпсэ

рыджехъэрэм анэгу кэлпльэгъоягъэ, ахэм хэдэгъущэм къатырищгээ шьобжхэр щечыгъоягъэх, хазаб шыпкъэм хэтыгъэх: куоштыгъэх, щэуষтгъэх, яакыл щуапэштыгъ. Атель улагъэхэр хылъээ дэдагъэх. Зыгу кіодыгъэ дзэклол улаагъэхэм яльэу Хъаткъо Щэбан бэрэ зэхихэу къыхэкъыгъ: «...Дружок, приончы меня, я без рук и без ног...» Щэбанэ ежьми лыгъэ къизхигъэфэн, зэлээзэ дзэклолхэм агу зыгореуштэу къидищэн фэягъэ. Аш бэкэ нахь псынклагъ яшэ пыгъэу пыим уеоныр, упшуеклоныр. Ауми идээ пшээрэль а хын-хылъэр ыщечын фаеу ышыстыгъэ.

Къулыкъур хылъэу лыкъуатэштыгъ. Къыхэкъыгъ охтэ пальэхэр ежь Щэбанэ яшэр ыыгъэу пыим пшуеклонэ ыукувзэ, тидэклол улагъэхэр къигъэнхэх. Джащ фэдэ заохэм ашыщ ежри гъэтхапэм, 1942-рэ ильэсэм къыщауагъ. Казань госпиталым къызыщеэзэх уж Стalingрад зэуаплэм абдэхэз кэлэшшур агъэкъуагъ. Дээ фельдшерэу Хъаткъом бэрэ улагъэхэр медсанбатым ыгъэкъуатштыгъэх, джащ фэдэ такъикхэм чыпэ къинхэм арыфэхэу хъугъэ, иулагъэхэм, ежьми хадэгъур къаготэу — пыим иатакхэр зэпымуухэу, бомбэхэр къатыритакъоу, щэр ошхэу къатырихъэу. Щэбанэ операциехэм ачлэтийн фаеу хууштыгъэ, ахэр хирургхэм пыим ибомбажэ хэтхэу ашыщтыгъэх, нэмыкэ хэкъипэ гори ялагъэп.

Хъаткъо Щэбанэ къэлэ-лыхъужьэу Стalingрад идэпхъэм адэжь лыгъэ-псэемыблэжныгъэ хэльэу щээуагъ. Аш улагъэхэр зыпсэ къыгъэнхэжыгъэхэр къэлтигэтуай. Ахэр нэбгыри 100 пчагъэ мэхъух. Ятлонэрэу, Стalingрад къуухумээ, джыри ыонгъом и 20-м, 1942-рэ ильэсэм къауагъ. ыпэрэм фэдэу елэзагъэх, зэрэхъужьыгъэм тетэу зэуаплэм джыри иухажьыгъ.

Апэрэ Белорусскэ зэуаплэм иутэу Хъаткъо Щэбанэ Белоруссиер, къалэхэу Мозырь, Минск, Брест шхъафит ешыжыхъ.

Чъэпьюгъум 1944-рэ ильэсэм исэмэгү лъакъо хылъэу къауагъ, госпиталым чэфагъ. Зэрэхъужьыгъэм лыпытэу заом иухажьыгъ, нэмыц-фашист техаклохэм къэралыгъо зэфэшхъафхэр къаалэпзыжыгъэхэм ашыщ.

Фашист Германием къытишилэгъэзэ заор аухыгъ. Хъаткъор джыри я 98-рэ дивизием ПВО-мкэ хэтэу, санитар взводым икомандирэу Тыгъэклокыплэ Чыжээм агъакло, аш заохур япон техаклохэм къыташылэгъэхэм 1945-рэ ильэсэм шышхъэлум и 9-м къышгэжъэхъагъэу ыонгъом и 3-м нэс ахэлжэхъагъ.

Лыхъэу, щэлэгъэу, псэемыблэжынгъэу Хэгъэгум пае заохэм къашигъэлэгъуагъэм осешу къыфашыгъ, Хъаткъо Щэбанэ зэо орденхэр — Жъоғъо Плъжыыр, Хэгъэгу эзошом иорденэу я II-рэ шуушаэ зилэр, медальхэу «За оборону Стalingрада», «За победу над Германией», «За победу над Японией» зыфилохъэр къыфагъэшшошагъэх.

Хэгъэгум ишхъафитныгъэ, мамырныгъэм, рэхъатныгъэм яухумакло Хъаткъо Щэбанэ икъуаджэу Хъакурынэхъаблэ къэлжыгъ, псаунгъэм икъеухумэнкэ район отделым ипащэу ыкъи мы лъэнэ-

къомкэ нэмыкэ һэнатлэхэр илэхэу юфышагъ. Ишхъэгъусэу Мамырхъанэрэ ежкыррэ унэгъо гупсэф дахэ зэдашагъ, яльфыгъэхэр дэгъоу алгүгъэх, ахэм ахм ахм, акъохэри цыфышүх, цыиф зафэ хъугъэх, унагъохэр ашлагъэх, сабийхэр аных.

Джащ фэдэ зэо гъогу къыкъуагъ дээ фельдшерэу Хъаткъо Щэбанэ. Ухэти, лым ильэуж урьиплэжьмэ, цыфыгъэм укыфегъеуши, узыфегъесакъижы, узэрегъеплъижы.

Младшэ лейтенантэу Шатило Ким

Цыиф лъэпкъэм языкыныгъэ-зэгүрүүноигътикъэралышхуу СССР-штыгъэр Теклоныгъэм къыфэзышагъэр; жыи, кли, һэтахъуи, кэлэцыкъухэм яхэгъэгу шулъэгъу гүунэнчагъ —

Псэемыблэжыгъэх.

Шатило Ким Дмитрий ыкъор Мыеекъупэ 1924-рэ ильэсэм къышыхъугъ. Аш тешлэгъэшо щымылэу янэ-ятэхэр Пятигорскэ клохыгъягъэх. Дээм 1942-м ашагъ ыкъи танковэ училищим еджакло агъэкъогъягъ. Ар дэгъу дэдэклэ къуухи, Ким младшэ лейтенантцылэ къыратыгъягъ. 1943-рэ ильэсэм хэушхъафыкыгъэ танк полким имеханизированнэ бригадэ хэтыгъ, лыгыг зилэ кэлэгъ, танкист дэгъу дэдэу зыкъигъэлэгъуагъ.

Щилэ мазэм и 8-м, 1944-рэ ильэсэм къалэу Кировоград идэхъагъу, селоу Рожноваткэ дэжэ Шатило пыим ичыл-пальэ ыгүзэгү итанккэ пхыритхъуагъ, зэклаклорэ пыидээ колоннэм игъогу

зэпибзыкыгъ. Мы чыплэм аш дээ техникэр, автотранспортыр бэү къыщигъотыгъ. Нэмыцжжхэр хъурэр амышшэу куоштыгъэх, къырачыхъакыштыгъ. Ким Шатило зимышэжъэу итанккэ пый колоннэр зэликъыгъ. Экипаж лыхъужьым ишыкъикэ пыир ыгъэштагъэу зыдэкшти, нэмыкэ ышшэштгъэп. Пушкэм, пулметем ямашлокэ ыкъи экипаж гусеницэхэмкэ Ким пыир зэттириуклэштыгъ. Мы заом Шатило ыкъи игъусэхэм танкэу «Тигр» зыфилоу 2, нахь танк цыклиоу 4 щакъутагъ, машинэ 50 фэдэз зэхаштыхъягъ, дзэклол ыкъи офицерхэр бэү агъэкодыгъэх.

Ау фашистхэм 1941-ын къаратыгъ, пый танкэу «Тигр» 7 хьюо къэклутэштыгъ. Ахэм зимышшэжъэу Шатило атебэнагъ, джыри зы танк ыгъэкодыгъ. Ау пыищэ зэпымуухэр ежь имашинэ къифагъэх ыкъи машлор къыштагъ, къидисыгъэхэр хэкъодагъэх. Хъурэр къигурыгаагъэу, иамал зэкэ зэрихылли, илэгъэ ыблыгоу, Ким Шатило рулым 1942-ын танкэу, машинэхэр плътырпээм къицыхъигъэн ыкъи тидэхэм къялжыгъэн фэягъэх. Дзэклол псэемыблэжь лыхъужьыр зэхэстыхъажыгъэу итанк дэжэ щильэу къягъотыгъ, госпиталым елбэтэу нағасыгъ.

Лыхъужьым елэзштыгъэх, мыдыкэ 1944-ын танк полким хэтхэм аш илэгъэ оред ашыгъэу къаоштыгъ:

«Отличный танкист-комсомолец, прославился Ким навсегда. О подвиге Кима Шатило узнает вся наша страна...».

Зэо мэхъаджэм лыгъэу щизэрхъягъэм пае младшэ лейтенантэу К. Д. Шатило СССР-м и Апшээрэ Совет и Президиум и Унашьокэ гъэтхапэм и 10-м, 1944-рэ ильэсэм Советскэ Союз и Лыхъужьыцэ къыфаусыгъ.

Заор заухым Шатило дзэм къыхэ-къыжыгъ, народнэ хызмэтим юф щишлагъ. 1952-рэ ильэсэм юридическэ еджаплэр дэгъу дэдэклэ къуухыгъ, къалэу Ростов-на-Дону ипрокуратурэ юф щишлагъ. Аш ыужым юридическэ институтыри къуухыгъ ыкъи СССР-м хэгъэгу клоцл оххэмкэ и Министерствэ юф щишлагъ.

Ау юфыр лъэшэу зиклэсэ Ким Шатило аши къышицуугъэп, СССР-м хэгъэгу клоцл оххэмкэ и Министерствэ и Апшээрэ еджаплэшхом щыригъэдэжэнхэу къельэгъэх, къыуагъэнагъ. Шатило зэкэ ишэнэгъи, игульти, иамали къыткэхъухъэрэ лэхжхэр цыфыгъэм фэлгүүнхэнхэм фегъэлорышшэ. Общественэ щылаклэм зышхъамысжъэу хэлажээ, бэрэ еджаплэм икафедрэ илпортерганизацэ искретарэу хадзыгъ ыкъи юф ѿшлагъ. Ким Шатило 1964-рэ ильэсэм лагъэ, зэо тиркъохэм ыпсэ ахыгъ. Ким Шатило ыцэ ныбжырэу мыжъобгью СССР-м хэгъэгу клоцл оххэмкэ и Министерствэ и Апшээрэ еджаплэр илэм тиратхагъ.

Хэти ашыгъупшагъэп, сиди ашыгъупшагъэп.

Я 6 — 7-рэ нэклубгъохэр зыгъэхъазыгъэхэр МАМЫРЫКЬО Нуриет.

